

Monika Twardowska

Waloryzacja turystyczno-kulturowa Powiatu Szamotulskiego

Turystyka Kulturowa nr 8, 44-50

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Materiały faktograficzne

Monika Twardowska

Waloryzacja¹ turystyczno-kulturowa Powiatu Szamotulskiego

1. Ankieta waloryzacyjna

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

a) Obiekty sakralne:

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Kościół św. Krzyża z klasztorem poreformackim w Szamotulach(3)

Kościół p.w. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, Klasztor oo. Franciszkanów - Wronki(3)

Sanktuarium o znaczeniu ponadregionalnym bez historycznego kultu(za pierwsze dwa 7)

Sanktuarium św. Urszuli Ledóchowskiej w Pniewach(7)

Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Szamotulach(7)

Inne sanktuarium lub sanktuarium o znaczeniu regionalnym bez historycznego kultu (za pierwsze dwa) (3)

Kościół św. Krzyża – sanktuarium pańskie w Biezdrowie(3)

Matki Bożej Otorowskiej - sanktuarium maryjne Otorowo (3)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (za pierwsze trzy) (4)

Kościół p.w. św. Wawrzyńca w Pniewach (4)

Kościół p.w. św. Katarzyny we Wronkach (4)

Kościół p.w. św. Mikołaja – Słopanowo (4)

b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Muzeum - Zamek Górków, w Szamotuły(3)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa*) (2)

Pałac Raczyńskich w Obrzycku(2)

Pałac Twardowskich w Kobylnikach, gmina Obrzycko (2)

Ruiny historycznego zamku, pałacu, grodu niedostępne(za pierwsze trzy) (1)

Pałac Raczyńskich w Gaju Małym, gmina Obrzycko(1)

Pałac Szoldrskiego w Pniewach(1)

Pałac Raczyńskich w Zielonej Górze, gmina Obrzycko(1)

c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Rynek z kamienicami z przełomu XIX/XX wieku, Szamotuły(3)

Rynek z pierwszej połowy XIX wieku, Obrzycko(3)

Ruiny fortyfikacji miejskiej(1)

Ruiny XIII-wiecznego miasta tzw. Starych Szamotul (1)

Częściowo zniszczone lub niedostępne obiekty związane z innymi grupami etnicznymi(pierwsze dwa) (1)

¹ Waloryzacja sporządzona na podstawie: Mikos v. Rohrscheidt A., Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy, Gniezno 2008, s. 413 - 467

*Synagoga żydowska w Obrzycku(1)***I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:****a) Budowle historyczne i monumenty**

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Pomnik Maksymiliana Cieżkiego brał udział w pracach nad złamaniem kodu Enigmy-Szamotoły(2)

Pomnik Wacława z Szamotuł – Szamotoły(2)

Pomnik Jerzego Sobocińskiego, rzeźbiarza – Pniewy(2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (1)

Pomnik ku czci Powstańców Wielkopolskich w Szamotułach(1)

Pomnik Pomordowanych w II wojnie światowej – Wronki(1)

b) Cmentarze historyczne

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu(do trzech)(2)

Zbiorowy grób żołnierzy (pomordowanych w I wojnie światowej oraz powstańców wielkopolskich), Szamotoły(2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

Grób Maksymiliana Cieżkiego, Szamotoły(2)

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu krajowym (do trzech) (5)

Ruska ikona „Szamotuł Pani” – Kolegiata - Szamotoły(5)

Pierwsza nowoczesna mapa Polski Wacława Grodeckiego – Baszta Halszki – Szamotoły(5)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech)(5)

Muzeum – Zamek Górków Szamotoły(5)

Muzea o znaczeniu lokalnym(do trzech***)(2)

Muzeum Regionalne – Wronki (2)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym(w sumie za pierwsze trzy)(4)

Muzeum-Zamek Górków w Szamotułach - Skarby Muzeum Historii Religii we Lwowie (marzec 2010) (4)

Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)

Muzeum - Zamek Górków – Szamotoły ”Uroki dawnej zabawki” (maj-wrzesień 2009) (2)

Muzeum - Zamek Górków - Szamotoły „Kostiumy i szkice Ireneusz Domagała. Halszka i inne” (wrzesień 2009) (2)

Muzeum - Zamek Górków - Szamotoły „Wystawa tkaniny artystycznej” (luty-marzec 2010) (2)

Przy wszystkich zaliczonych muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Przewodnicy obiektowi stali (2)

Muzeum - Zamek Górków Szamotoły(2)

Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż 5 lat : (1)

Muzeum-Zamek Górków - Szamotoły „Szamotoły Karty z dziejów miasta” pod redakcją Antoniego Gąsiorowskiego (1)

Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)

Muzeum - Zamek Górków Szamotoły(1)

Przy muzeach regionalnych i lokalnych punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia(1)

Muzeum - Zamek Górków w Szamotułach (1)

Pojedyncze eksponaty lub kolekcje o znaczeniu międzynarodowym(do dwóch w sumie)(2)

Muzeum - Zamek Górków w Szamotułach bogata kolekcja ikon – (2)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch)(4)

Mistrzowskie Kursy Wiolonczelowe (czerwiec), Szamotuły(4)

Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży, Pniewy (4)

Regularny eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym(do trzech)(4)

Muzeum - Zamek Górków – Szamotuły, Spotkania Zespołów Chóralnych „Świat Wacława z Szamotuł”(4)

Duszniki - Wielkopolski Festiwal Ludowych Zespołów Śpiewaczych KGW (4)

Duszniki - Międzypowiatowy Konkurs Piosenkarski „Śpiewać każdy może” (4)

Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)

Baborówko – Turniej Rycerski (wrzesień) (4)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe z oferta turystyczna:

Brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Park pałacowy – Pałac Obrzycko (2)

Park pałacowy – Kobylniki (2)

Park miejski mały, kultywowany, z obiektami sztuki*(za pierwsze dwa) (1)

Park Zamkowy, Szamotuły (1)

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki*(za pierwsze dwa) (1)

Park Miejski Jana III Sobieskiego, Szamotuły(1)

Park Kościuszki, Szamotuły(1)

I.H. Szlaki kulturowe:

Wirtualne szlaki turystyczne przebiegające przez teren regionu (do trzech) (2)

Szlak rowerowy czarny - Poznań-Pamiątkowo-Szamotuły-Zajęczkowo-Sieraków-Międzychód(2)

Szlak rowerowy zielony – odcinek północny Transwielkopolskiej Trasy Rowerowej: w powiecie szamotulskim przebiega przez miejscowości Pamiątkowo-Baborówko-Szamotuły-Szczuczyn (2)

Szlak pieszy zielony – wchodzi w skład Europejskiego Dalekobieżnego Szlaku Pieszego:w powiecie szamotulskim przebiega przez Szamotuły-Szczuczyn-Kobylniki-Słapanowo-Obrzycko (2)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Centrum Informacji Turystycznej, Szamotulski oddział PTTK ul. Dworcowa 43 (2)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

Centrum Informacji Turystycznej, Szamotulski oddział PTTK ul. Dworcowa 43 (3)

Pozostałe aktualne materiały informacyjne(1)

Aktualny, dostępny w Informacji Turystycznej oraz w Szamotulskim Ośrodku Kultury(1)

Wersja obcojęzyczna pozostałych materiałów informacyjnych (od dwóch języków)(1)
Wersje angielskojęzyczne, niemieckojęzyczne(2)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, schroniska, kwatery zorganizowane – (za pierwsze dwa obiekty w każdej kategorii) (2)

Hotel Olympic, Wronki 3 (2)*

Hotel Quartet, Pniewy 2 (2)*

Hotel Maraton, Szamotuły 1 (2)*

Schronisko Młodzieżowe, Szamotuły (2)

Gospodarstwo Agroturystyczne „Cisawy Koń” Zajączkowo 36, Gmina Pniewy (2)

Gospodarstwo Agroturystyczne, Śmiłowo (2)

Inne restauracje(za pierwszy obiekt)(1)

Restauracja Milenium, ul. Obornicka, Szamotuły (1)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

Restauracja Rycerska w Szamotulach(1)

Restauracja Pałacowa w Kobylnikach (1)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwsza) (1)

Restauracja hotelu Quartet czynna 24H, Pniewy(1)

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Bar Bistro Kurczaki po amerykańsku, ul. Wroniecka, Szamotuły (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, busa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

Usługi Transportowe Mieczysław Smolarkiewicz – autokary, busy, minibusy, Szamotuły (2)

Jan-Bus. Wynajem autokarów w przewozach krajowych i zagranicznych. Augustyn .J –, ul. Leśna 6

Każmierz (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)

Dworzec PKP, Szamotuły(3)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec PKS, Szamotuły(2)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga Krajowa Nr 92 (Miedzichowo-Łowicz)(2)

Droga Krajowa Nr 24 (Rudnica-Pniewy)(2)

Całodobowa oferta Taxi na miejscu (1)

Tak (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino Halszka, ul. Dworcowa 7, Szamotuły (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Jeziora (zdadne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

Jezioro Zajączkowskie, gmina Pniewy (2)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Sosna pospolita – Otorowo, gmina Szamotuły(1)

Topola biała – Szamotuły (1)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Basen kryty – Szamotulski Ośrodek Sportu ul. Sportowa 6, Szamotuły (2)

Plaża morska ogólnodostępna, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Jezioro Bytyńskie, Komorowo, Gmina Kaźmierz (2)

Stała oferta kursów językowych, ogólnodostępnych (za pierwsza ofertę) (2)

Leader School, ul. Dworcowa 12, Szamotuły(2)

Sezonowa oferta kursów językowych ogólnodostępnych(za pierwsza ofertę) (1)

„Dialog” Prywatna Placówka Oświatowa, ul. Różana 32, Szamotuły(1)

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Szamotulski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Hala Wacława, ul. Sportowa 6, Szamotuły (2)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne(jeździeckie, lotnicze, inne)(pierwsze dwa) (1)

Szamotulski Klub Karate, Szamotuły (1)

Ośrodek Jeździeckie Baborówko (1)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Boisko Sportowe – Sparta Szamotuły, ul. Sportowa 6, Szamotuły (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturowa:**IV.A. Instytucje w regionie:**

_Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

Wyższe Seminarium Duchowne Braci Mniejszych Prowincji św. Franciszka z Asyżu p.w. Bł.

Dunsa Szkota – Wronki (2)

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Brak

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie(za pierwsze trzy)(2)

Hochland Polska Sp. z o.o., ul. Okrężna 2, Kaźmierz (2)

ADM Szamotuły Sp. z o.o. WZT, ul. Chrobrego, Szamotuły(2)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

Deptak handlowy (za pierwszy) (2)

Galeria Ratuszowa(2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości(pierwsze cztery) (1)

Gros-Gerau (Niemcy)(1)

Kinna (Szwecja) (1)

Bringnoles (Francja) (1)

Halderberge (Holandia) (1)

Suma punktów:

Za kategorie I: 139

Za kategorie II: 39

Za kategorie III: 18

Za kategorie IV: 12

Razem za wszystkie kategorie: **208** punkty

2. Powiat Szamotulski jako destynacja turystyki kulturowej

Przeprowadzona waloryzacja dla powiatu szamotulskiego wskazuje na średni potencjał turystyczno-kulturowy. W Szamotułach oraz w powiecie dominują walory istotne dla trzech form turystyki kulturowej: turystyki religijnej i pielgrzymkowej, turystyki muzealna oraz turystyki tematycznej.

Turystyka religijna i pielgrzymkowa.

Istniejące zasoby pozwalają uznać ofertę turystyki religijnej i pielgrzymkowej za najbogatszą wśród wszystkich form turystyki kulturowej na obszarze omawianego powiatu. W ramach waloryzacji jej potencjał ustalony został na 38 punktów. Do najważniejszych obiektów z punktu widzenia zwolenników tej formy wycieczek można zaliczyć sanktuarium św. Urszuli Ledóchowskiej w Pniewach, kolegiatę Matki Bożej Pocieszenia i św. Stanisława Biskupa w Szamotułach, Sanktuarium Krzyża Świętego w Biezdrowie oraz Sanktuarium Matki Bożej Otorowskiej.

Kolegiata szamotulska została wzniesiona w XV wieku z fundacji rodu Świdwów-Szamotulskich. Swoją obecną formę świątynia zawdzięcza natomiast rozbudowie w latach 1513–1542. Sanktuarium to trzynawowa bazylika, na której wyposażeniu znajduje się szereg cennych obiektów, m.in. gotycki krucyfiks z II połowy XIV wieku, spizowa płyta nagrobna Andrzeja Szamotulskiego z XVI w., wykonana w warsztacie Vischerów w Norymberdze oraz renesansowy nagrobek Jakuba Rokossowskiego z końca XVI wieku, dzieło włoskiego architekta Hieronima Canavesiego.

W ołtarzu w nawie południowej znajduje się ruska ikona Matki Boskiej Pocieszenia z I połowy XVII wieku. Ikona otaczana jest tu czcią jako „Szamotuł Pani” i stanowi cel ruchu pielgrzymkowego o zasięgu lokalnym.

Sanktuarium św. Urszuli Ledóchowskiej w Pniewach to również obiekt o dużym znaczeniu religijnym. Sarkofag z relikwiami św. Urszuli, które w 1989 roku zostały przywiezione z Rzymu, stał się miejscem kultu świętej oraz miejscem licznych pielgrzymek i spotkań katolickiej młodzieży żeńskiej z kraju i zagranicy.

Kościół Św. Krzyża i Św. Mikołaja, stojący dziś w Biezdrowie jest późnogotycki i pochodzi z XVI wieku. Pierwotna świątynia na tym miejscu jest udokumentowana już na wiek XII i była zbudowana z drewna. W XIX wieku kościół był restaurowany i przebudowywany – wówczas to otrzymał on dzisiejszy wystrój neobarokowy, natomiast ciekawa polichromia sklepienia (Triumf Krzyża”) jest powojenna. Obecnie co roku odbywa się w nim uroczystość odpustowa Podwyższenia Krzyża (14.09), która ściąga do sanktuarium pielgrzymów nie tylko z okolicznych miejscowości.

Wśród obiektów sakralnych na uwagę zasługują również Sanktuarium Matki Bożej Otorowskiej w kościele Wszystkich Świętych z połowy XIII wieku, jednym z najstarszych zachowanych w województwie wielkopolskim. Obraz Matki Bożej jest malowany na drewnie w stylu bizantyńskim,

Ciekawy jest także późnorenesansowy kościół w Słopanowie z barokową polichromią.

Turystyka muzealna.

Najcenniejszym obiektem muzealnym w powiecie szamotulskim, stanowiącym potencjalny magnes dla turystów kulturowych jest Muzeum Zamek Górków w Szamotułach. Placówka gromadzi i prezentuje m.in. wystawy etnograficzne, unikalny i bogaty zbiór sztuki cerkiewnej, eksponowane są tu ponadto cenne historyczne elementy wyposażenia wnętrz świeckich. Kompleks budynków muzealnych składa się z Oficyny, Zamku, Baszty oraz Spichlerza. W Oficynie umieszczono ekspozycję etnograficzną z wystawą strojów szamotulskich. W przyziemiu głównego budynku Zamku umieszczona jest kolekcja sztuki cerkiewnej z bogatą kolekcją ikon ruskich z XIX wieku, pozyskanych przez konfiskatę od

nielegalnie przewożących je przez polskie granice. Na wyższym piętrze eksponowane jest wysokiej klasy wyposażenie wnętrza typowej siedziby magnackiej. Najbardziej bogato urządzona jest zabytkowa Sala Wacława, w której odbywa się coroczna impreza "Mistrzowskie Kursy Wiolonczelowe". Baszta Halszki to gotycka wieża, początkowo mająca charakter obronny, a w XVI w. rozbudowana i przeznaczona na cele mieszkaniowe dla księżniczki Ostrogskiej – Halszki, żony Łukasza Górki. Obecnie w Baszcie znajdują się cztery stałe ekspozycje muzealne prezentujące historię miasta. Pierwszą kondygnację zajmuje ekspozycja archeologiczna. Wyżej znajduje się sala, której mieszkała księżna Halszka. Wystawa na trzeciej kondygnacji prezentuje wybrane tematy z okresu dziejów przedrozbiorowych, zaś ekspozycja na ostatniej kondygnacji poświęcona jest okresowi dziejów miasta od początku wieku XIX do końca okupacji hitlerowskiej.

We Wronkach odwiedzić można lokalne muzeum, które w swoich zbiorach posiada liczne cenne eksponaty archeologiczne i etnograficzne, związane z historią tej miejscowości.

Turystyka tematyczna – zabytkowe rezydencje.

W jej ramach jako największy należy ocenić potencjał historycznych rezydencji. Obok opisanego już **Zamku Górków w Szamotułach**, stanowiącego najcenniejszy obiekt rezydencjonalny, powiat szamotulski może poszczycić się licznymi innymi pałacami i dworami, należącymi niegdyś do znamienitych rodów magnackich i szlacheckich. Historia danej rodziny, jej obyczaje, kultura oraz życie codzienne są wpisane w dzieje każdego, nawet najbardziej skromnego dworu. Mury wielu spośród tych pałaców i siedzib ziemiańskich były świadkami wydarzeń historycznych. Z kolei kompleksy dworsko-parkowe stanowią atrakcję dla wielu grup turystów, interesujących się biografiami znanych ludzi, dawną architekturą rezydencjonalną, historią sztuki.

Najbardziej znanym pałacem wiejskim w powiecie szamotulskim jest pałac Raczyńskich w **Zielonej Górze**, w bezpośrednim sąsiedztwie Obrzycka. Pałac został wzniesiony w II połowie XIX wieku i ustanowiony siedzibą ordynatów na Obrzycku. Budynek utrzymany jest w stylu neobarokowym, kryty mansardowym dachem nawiązującym do „kostiumu francuskiego”, flankowany charakterystyczną kwadratową wieżą w narożniku. Obiekt był przebudowywany w latach 1900 – 1910.

Również w gminie Obrzycko, w **Kobylnikach**, znajduje się neorenesansowy (na wzór angielski) pałac zbudowany 1886 r. dla ordynata Tadeusza Twardowskiego. Wysokie, strome dachy, sterczyny, kominy, wieże, zwieńczenia fasad i ryzalitów tworzą niecodzienne wrażenie. Pomimo faktu, że budowla jest jednopiętrowa, to jej wysoka podmurówka z oknami piwnic oraz druga kondygnacja ukryta w wieżach i szczytach fasad oraz liczne pionowe akcenty wystroju fasady tworzą wrażenie wysokiej i okazałej.

W **Pniewach**, zlokalizowany jest okazały, późnobarokowy pałac. Przeznaczony był pierwotnie dla Władysława Szoldrskiego – starosty generalnego Wielkopolski. Pałac jest piętrowy, kryty czterospadowym dachem z wyraźnie zaznaczonym ryzalitem na osi obu fasad. Na środkowym szczycie znajduje się herb Szoldrskich - Łodzia. Niestety, modernizacja budynku w roku 1945 bardzo mocno zniekształciła wnętrza pałacu.

Bardzo dobrze zachowanym obiektem jest barokowy, zbudowany w 1783 roku dwór w **Otorowie**, w gminie Szamotuły. Do tej pory zachował on swą oryginalną bryłę. Dwór jest parterowy, z wysokim dachem polskim łamanym, posiada uroczą wystawkę nad wejściem i dwa płytkie ryzality po bokach. Na dodatkową uwagę zasługują dwie XVIII wieczne oficyny. Do dziś dwór i otaczający go park są w bardzo dobrym stanie.

Poza wymienionymi w powiecie szamotulskim istnieje jeszcze spora grupa ciekawych architektonicznie rezydencji szlacheckich, które mogłyby stanowić osnowę dla kilkudniowej wycieczki tematycznej w ramach turystyki aktywnej (np. rowerowej).